

Aratohu Reo Māori mā te Tauira

Guidelines for writing/submitting/presenting in Te Reo Māori

He tohutohu ēnei hei awhi i te hunga e hiahia ana ki te tuku i ā rātau aromatawai i roto i Te Reo Rangatira.

I raro i ngā mātāpono o Te Noho Kotahitanga me Te Tiriti o Waitangi, ka noho ko Te Reo Māori hei reo rangatira i roto i ngā mahi ako a Te Wānanga o Wairaka. Waihoki, ko Te Noho Kotahitanga hei tūāpapa mō te noho ngātahi o Te Kounga o Te Reo Māori me Te Kounga o Te Aromatawai. E rārangi ake nei ētahi tohutohu hei whai māu e tutuki ai ngā hiahia o tō kaiako. He whakaturuma hoki kei konei ki te paea ētahi āhuatanga whawhati tata.

He aha ngā hiahia o te kaiako me te kaiwhakawā?

Ki te whakaaroa e koe ēnei hiahia, ka taea hoki e koe te arotake me pēhea e hāngai ai āu mahi ki aua hiahia.

Anei ētahi:

Te Kounga o Te Reo Māori	Te Kounga o Te Aromatawai
<p>Ki te hiahia koe ki te tuku i āu mahi ki roto i te reo Māori, me mātua mōhio koe ki te whakatakoto tika i te kupu ki te reo Māori. Ka whai pānga tēnei tikanga ki ngā momo aromatawai katoa pēnei i te:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuhinga roa • Kauhau/ Kōrero ā waha • Pana Hiko • Whakaaturanga (e.g. toi ataata, kanikani, whakaari) • Whakaahua • Kiriata • Iringa matihiko • Ripoata <p>Kotahi tonu te whakahau ko tēnei – Ko te reo kia tika, ko te reo kia rere, ko te reo kia Māori!</p> <p>Kua tāpiritia tētahi papa wetereo* hei whai māu mō ngā ture whakatakoto i te reo kia tika, kia mārama ai āu mahi ki te kaipānui/ kaiwhakawā. Ko te kounga o te reo Māori te whāinga!</p> <p>*(Tirohia te Āpititanga 1. Wete Reo nā Clive Barlow)</p> <p>Mā te aha hoki i te tiki atu i ngā momo kupu whakaniko hei whakairo anō i te whakaaro, i te kōrero. Katoa, katoa e īheitia ana, arā, ko ngā kupu whakarite, huahuatau, kīwhāha, kīrehu, kupu hautanga, kupu whakatangata, whakataukī, whakatauākī anō hoki.</p>	<p>Mō te āhua o te tuku i ngā mahi aromatawai e eke ai koe ki te taumata o angitū, ko te painga kē atu ia mehemea ka kite i ēnei āhuatanga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • me hāngai pū tāu whakautu ki te ia o te pātai, o te kaupapa; • ka kite, ka rongo hoki i te hāngai o te kaupapa ki te horopaki Aotearoa; • kua whai i ngā rautaki rangahau e tika ana, e hāngai ana ki te kaupapa; • ka taea e koe ō whakaaro te taunaki ki ngā rangahau me ngā kōrero a ētahi atu; • ka tuhia, ka kōrerohia rānei te rahinga o te kaupapa ki roto i āu ake kupu • ka eke ki te 10% te whakamahinga o ngā kōrero a ētahi atu (me ngā tohutoro tika), ā, ka taea hoki e koe te tuitui i ngā ariā matua o tāu kaupapa kia whai take, kia whai hononga anō hoki te whakaaro me ngā kōrero; • me tika, me hāngai hoki ngā tohutoro i te katoa o tāu tuhinga me te rārangi tohutoro anō hoki. (me reo Pākeha ngā tohutoro katoa); • me whai whakataki, tinana, whakarāpopototanga, rārangi tohutoro anō hoki āu mahi. • ko koe te kaiārahi i te kaipānui, te kaiwhakatakoto i te whakaaro kia marama ai te kaipānui, e ahu pēhea ana te ia o te whakaaro; • he kounga ngā mahi, inā rā, kua oti anō i a koe te āta pānui kia kitea ai ngā hapa, te tika o ngā āhuatanga wetereo, te whakatakotoranga hoki o ngā mahi

<p>Me tika hoki te whakatakoto i ngā tohu tō.</p> <p>Ko te painga kē atu ia mehemea ka tāpiri i tētahi papa kupu mō ngā kupu hou.</p>	<p>Me ū, me whai anō hoki i te ara tohu (rubric) o te aromatawai kia tutuki ai ngā paearu katoa o te kaupapa, ā, me mārama hoki koe ki ūnā āhuatanga katoa. Mehemea kāore koe i te mārama, me whakapā atu ki tō kaiako, ki tō Kaiārahi Ako rānei hei awhina i a koe.</p>
Kia mahara anō hoki, ehara i te mea ko tō kaiako te kaiwhakawā i ū mahi. I ētahi wā, ka riro mā tētahi o waho kē e whakawā, pēnei i ngā mātanga ahumahi.	

Ka taea hoki e Te Whānau Maia (Kaiārahi Ako, Kaihautū) te awhina i a koe mō:

- ngā āhuatanga o te reo me ūna tikanga:
- ngā tikanga whakahaere i te hui (pōhiri, karakia, mihihi, whakatau, waiata)
- ngā tikanga mō runga i te marae/ mō roto i te whare
- te taki whakapapa/ pūrākau/ pakiwaitara
- te uiui tāngata
- te whai i ngā tikanga ā iwi
- te tūhono ki ngā mana whenua/ pūkenga kōrero/ mātanga
- ngā tikanga rangahau Māori, Pākehā anō hoki
- te whakatakoto kaupapa kia whai i tētahi anga Māori, Pākeha rānei
- whakaraupapa tuhinga roa
- whakaraupapa kauhau/ kōrero ā waha rānei
- tohutoro APA anō hoki.